

Fysiske fellesskap i den fleksible byen: Program

1. Bopilot Bergen

Samskaping for å få realisert piloter som viser fellesskapsløsninger.

Tina Larsen, prosjektleder Bopilot. tina.larsen2@bergen.kommune.no

- Samskaping er et bærende element i dette prosjektet. At aktørene forstår hverandres behov og risiko tror man er en viktig premiss for utviklingen av nye løsninger. Både på et konkret nivå knyttet til utforming av boliger og på et overordnet (og strukturelt) nivå med reguleringsplaner, tomtekjøp, økonomi og regelverk. Forskningsprosjektet BOPILOT undersøker hvordan vi kan oppnå mer innovasjon i boligsektoren og hvordan kommunen i større grad kan være en pådriver for at alternative boligløsninger realiseres. Prosjektet tester ut ulike samskapingsaktiviteter for å skape interesse og engasjement for alternative boligmodeller med fellesfunksjoner.

Bopilot sitt bidrag til innovasjon ligger først og fremst i å styrke kommunens rolle som pådriver. Mer konkret innebærer det at kommunen jobber på nye måter, tar en aktiv rolle i å involvere og koble nye aktører og tar initiativ til å teste ut nye metoder. Det å kunne innta en offensiv offentlig rolle ligger også i Byarkitektens mandat. Designsprint er en av flere aktiviteter i BOPILOT. En designsprint er en samskapingsprosess og en oppskrift på hvordan man går fra et problem til å teste løsninger med ekte brukere på kort tid. I BOPILOT har mulige fremtidige beboere, boligutviklere og arkitekter deltatt i prosessen. Det er utarbeidet konkrete romlige løsningsforslag til boliger med dele- og sambruksløsninger som har dannet grunnlag for en bred diskusjon om byboliger, delekultur og bomiljø. Dette har gitt verdifull innsikt og økt interesse/engasjement hos deltagerne.

Metoder: I forkant av designsprinten ble det gjennomført en digital medvirkning med spørreundersøkelse. Denne ble distribuert til 7500 personer i Bergen via SMS, samt via link på facebooksider. Målet med spørreundersøkelsen var å undersøke Bergensernes holdning til og modning for delekultur og boliger med dele- og sambruksløsninger, samt å komme i kontakt med innbyggere som er interessert i alternative boligmodeller og som ønsket å være med i aktivitetene i BOPILOT.

Designsprinten ble gjennomført som en todagers workshop. Den startet opp med en rekke innsiktsforedrag om bolig, deling og arkitektur. Tre team jobbet så sammen med å definere oppgaven og hvilken retning de ønsket å gå for å vise hvordan nye romlige løsninger for boliger med dele- og fellesskapsløsninger kan være. Hver av gruppene hadde med seg et arkitektbyrå med ansvar for å videreutvikle ideene til visuelle løsninger eller prototyper. En hel dag ble satt av til å presentere og diskutere løsningsforslagene, først internt i prosjektgruppen, og deretter som en offentlig visning med debatt og faglige innlegg fra arkitekter og politikere på Litteraturhuset i Bergen.

Resultat: Gjennom designsprinten ble det utviklet konkrete forslag til bygg med deling, organisering av prosesser for god deling og studier av hvordan enkelte programmer som f.eks. boden kan omorganiseres for deling. Dialogen mellom beboere, boligutviklere og arkitekter har vært avgjørende for utvikling av nye løsninger. Prosjekteier: Bergen og Trondheim kommune er eier av Bopilot. Bergen kommune er eier av Bopilot designspirnt. Andre involverte: BOPILOT gjennomføres av Byarkitek-ten i Bergen kommune i samarbeid med NTNU, Sintef, Trondheim kommune, Norske Arkitekters Landsforbund og Husbanken. Kontaktpersoner: Tina Larsen, prosjektleder Bopilot T: 95731034 E: tina.larsen2@bergen.kommune.no

2. bnb OPEN: Hvem er kohorten din?

Bofellesskapet som arena for sosial endring er sentralt i bnbOPEN, en boform vi i OPEN transformation foreslår som alternativ til dagens asylmottak. Det innebærer å koble asylsøkere fra mottak sammen med personer som tilbyr ledige rom og leiligheter. I forbindelse med Oslo Arkitekturtriennale 2016, rekrutterte vi deltakere som tilbrakte to uker under samme tak. Erfaringene fra pilotprosjektet ble dokumentert gjennom intervjuer og foto.

Det å kunne skalere mottakssystemet opp og ned på kort varsel er en utfordring i dagens system, der mange asylmottak nå er nedlagt grunnet få asylsøkere. Når situasjonen endrer seg og flere igjen søker beskyttelse, kan det bli vanskelig å skaffe nok mottaksplasser. Vårt forslag om å dele på hjemmene utnytter byens fleksibilitet for å gi flere opplevelsen av et hjem mens de venter på svar i asylprosessen. En slik tilnærming vil også ivareta dugnadsånden og gjestfriheten vi ble vitne til høsten 2015, da flere enn før søkte asyl i Norge. Mange lokale ønsket flyktingene velkommen gjennom symbolske gester og praktiske handlinger.

Hvordan står bnbOPEN-ideen seg i møtet med korona? Pandemien både bekrefter og snur om på kjente sosiale mønstre, også i bofellesskap. Folk som før bare delte fellesarealer, kan nå bli hverandres nærmeste. Britiske "Refugees at Home", som legger til rette for at lokale og asylsøkere deler hjem i kortere perioder, erfarer nå at mange slike bosituasjoner varer lengre enn planlagt på grunn av nedstengingen. Redusert sosial kontakt utenfor hjemmet åpner for mer kontakt mellom de som bor sammen og blir del av hverandres kohort.

Om oss:

OPEN transformation er et tverrfaglig team på to arkitekter og en sosiolog. Vi har samarbeidet siden Oslo Arkitekturtriennale 2016, da vi blant annet prøvde ut pilotprosjektet bnbOPEN og dokumenterte det til triennaleutstillingen.

3. Naboskap.

Sigrid Furuholt Engelstad <sigrid.engelstad@asplanviak.no>

I min videreutdanningsmaster i urbanisme på Arkitektur- og design høyskolen i Oslo, skriver jeg om fire ulike nabolag, tre i oslo og ett i Stavanger. Oppgaven handler primært om hvordan nabolagene fungerer, hvordan de er utformet og hvordan de kan bli en viktig støttefunksjon i hverdagen til informantene. Intervjuene er gjennomført våren og sommeren 2020. I den forbindelse var det også helt naturlig å diskutere hvordan nabolagene også har fungert under pandemien.

I Tåsen hageby i Oslo bor det en hyggelig dame på snart 91 år som er født og har bodd hele livet i de lave lyse firemannsboligene. Hun er enke, barna er snart pensjonister, og hun har ingen barnebarn. Hennes barnebarn er nabobarna som hun ser går til og fra skolen hver dag, som leker utenfor huset hennes, som sier hei og spør hvordan hun har det, som lager kort og synger bursdagssang hvert år og som leker på lekeplassen, som en gang var en blomstereng. Under pandemien har hun holdt avstand fra barn og naboer, men hun har opplevd noe hun ikke har på veldig lenge. Det er så mye liv overalt. Naboer jobber i hagene, barna er ute og lufter seg midt på dagen, og det er mange som kommer på lekeplassen på tider det vanligvis er helt stille. I en vanskelig og skummel tid har det å se naboer, si hei over hekken til mange hun ikke har sett før og se så mye liv vært en stor trøst og glede, og ikke minst for å ikke føle seg helt alene i en verden som lukker seg. I Stavanger gikk ikke naboskapet så bra, selv om de bor i et hus som skal legge til rette for tette relasjoner. Men når verden lukket igjen dørene og alle måtte være hjemme skjedde det som mange ønsket og hadde håpet på, naboskapet og vennskap vokste frem. Noe av det samme skjedde i et bofellesskap i Oslo hvor de innførte strenge smittevernregler. En del av de gamle konfliktene ble lagt bort og det var fellesskapet, å beskytte de som var i risikogruppen som var det viktigste. Jeg ønsker å bringe fram små gode historier om felleskap og naboskap som ikke kommer frem i bydiskusen om hvordan vi skal bo og leve i en stadig tettere by med en pandemi, og kanskje andre truende pandemier i fremtiden.

4. Barrierer og muligheter for å dele arealer og muligheten for teknologiske hjelpemidler

L.A. Bø D. Baer; K. Høyland; (SINTEF Community)

INNLEDNING

Både formelle gruppeaktiviteter som foregår i regi av lokale idrettslag, organisasjoner, foreninger etc, og mer uformelle møter som naturlig skjer i et nabolag, er grunnleggende for opplevelsen av lokal tilhørighet. (ref) Det kan bidra å bygge sosiale relasjoner og mulighet for å styrke sosiale bånd. Dette anses som viktige faktorer for det som ofte inngår i benevnelsen "sosiale bærekraft".

Gode møteplasser som legger til rette for formelle og uformelle aktivitetene er derfor viktige pilarer for at slike aktiviteter skjer. Rom for aktiviteter i lokalsamfunn kan f.eks. skapes gjennom flerbruk av offentlige arealer som i skolen, sykehjem eller biblioteket. Noen ganger finnes det også nærmiljøsentre som disponerer egne rom. I Saupstad hvor denne casestudien er gjennomført er frivillig aktivitet viktige i lokalsamfunnet. Det er en begrenset mengde rom frivillige kan benyttes. Muligheten for sambruk av arealer er derfor viktig for å opprettholde frivillige aktiviteter lokalt. Vi argumenterer for at teknologi for romdeling sammen med bevisst lokalisering og utforming av slike rom kan bidra til mere bruk og mer effektiv deling av arealer. Vi har samtidig også funnet flere mulige hindringer for sambruk av arealer og installering av teknologiske løsninger.

METODE

Vårt casestudium er fra Saupstad, en drabantby i Trondheim kommune. Vi har kartlagt det som finnes av innendørs rom for frivillig aktivitet i bydelen og hvilke myndigheter man må kontakte for å låne/leie de ulike rommene. Gjennom kvalitative intervjuer med frivillige på Saupstad og utviklere av teknologiske løsninger har vi kartlagt muligheter og hindringer for å dele rom.

RESULTATER OG DISKUSJON

Vår forskning viser at muligheten for å dele rom for frivillige aktiviteter er begrenset av både organisatoriske, fysiske og institusjonelle faktorer. Teknologiske applikasjoner for å låne rom og smarte låsløsninger er identifisert som løsninger på disse utfordringene, men implementering av disse løsningene har flere utfordringer på nabolagsnivå. Vi har også sett at lokalisering og utforming er av vesentlig betydning for at disse skal bidra til mer uformelle møter som igjen kan bidra til å rekruttere frivillige. Ulike eiere av arealene kompliserer, men støttes av en koordinator i frivillighetssentralen. Systemet er sårbart og kunne imidlertid i langt større grad støttes av teknologiske løsninger. Vi konkluderer med at mange ulike arenaer er brukt som "fellesareanaer" i bydelen og dette støttes av koordinatoren. Teknologi og mer bevisst utforming og lokalisering av disse arealene vil kunne gjøre dette enklere og bedre. Vi viser noen forslag til hvordan nabolag kan utvikle seg gjennom flerbruk av arealer og ved å bruke teknologiske hjelpemidler.

Nøkkelord: Romdeling, delte arealer, frivillig arbeid, nabolagsutvikling, teknologi, smarte låssystemer og casestudie

Kontaktperson: Lars Arne Bø, SINTEF Community, Norway; lars.arne.bo@sintef.no

Louise Fiil Hansen, designdirektør og partner, SLA Norge

5. Betydningen av gode fysiske omgivelser og møteplasser

Björg Thordardottir m/studenter.

Hvordan kan byrom tilpasses situasjoner man ikke hadde forestilt seg?

Betydningen av den fysiske utformingen av byen påvirker vår deltakelse i samfunnet og dermed vår helse. Tilretteleggelse av omgivelser basert på byggetekniske forskrifter (TEK17) og prosjekteringsverktøy for universell utforming (UU) av publikumsbygg (på 121 sider!) blir en utfordring når de skal kunne brukes av alle, også de med funksjonsutfall i til eksempel syn, hørsel, kognisjon og bevegelse.

Tredje års studenter på Ergoterapeututdanningen på OsloMet har de siste to åren vært på befarings på noen landemerker i Oslo, for at vurdere hvordan det står til med UU i byen. Med seg har de hatt det norske prosjekteringsverktøyet for UU og en pilotversjon av svensk «forskningsbasert verktøy for klassifisering och bedömning av tillgängligheten i den publika miljön». Befaring er gjort på Oslo Rådhus, Sentralstasjon (Opera), Nasjonalteatret Stasjon (Vika), Saga Kino, Rikshospitalet, Tinghuset, NAV Arbeidslivssenter og Trefoldighetskirken.

Resultatet av disse befaringer har vært alt fra deprimerende til håp-givende for både studenter og lærer. Det har inspirert til videre befarings av hvordan våre nabolag er utformet og organisert og hvordan det kan påvirke hva vi har tilgjengelighet til, i umiddelbar nærhet og til fots eller med ulike mobilitets(hjelpe-) midler. Resultatet har også inspirert til befarings av fysiske bymiljøers utforming for lek og moro, for barn og voksne.

6. Naturlig sikring som understøtter byens liv og demokratiske verdier

SLA et arkitektstudio

Byens rom er vårt demokratiske samlingspunkt og symbol på et fritt og åpent samfunn. At skape trygge og sikre byer er et dilemmafylt og tverrfaglig arbeid med mange motstridene hensyn. Samtidig kan det betraktes som enda et av byens komplekse premisser og utfordringer i tråd med klimasikring, tilgjengelighet og en ny pandemis krav om fysisk avstand.

Terrortrusselen er en situasjon, som ingen av oss hadde forestilt oss, men som politikere, kommune, utviklere – og vi som arkitekter og byutviklere – nå står med et stort ansvar for at utvikle de best mulige løsninger på.

Pullerter og blomsterkrukker har mange steder vært straks-løsningen. SLA's antropologiske undersøkelser viser dog, at disse nemt genkendelige terrorsikringsløsninger faktisk kun gjør os mere utrygge. De ødelegger dermed det som de er satt til å beskytte: det frie, gode byliv. Vi må derfor lage nye løsninger som gjør at våre byrom vil være og oppleves som sikre og åpne, trygge og frie.

I opplegget vil partner og designdirektør i SLA, Louise Fiil Hansen, fortelle om firmaets integrerte, naturbaserte og tverrfaglige tilgang til at skape trygge og sikre byrom. Målet er en naturlig sikring, der ikke fremstår ikke som en åpenlys påminnelse om de trusler, der har blitt en del av hverdagen vår, og som bidrar til et positivt byliv og fysisk fellesskap. Samtidig kombinerer designet praktiske løsninger innenfor trafikk, klimatilpasning og opphold.

SLA er et arkitektstudio der arbeider med at utvikle tverrfaglige løsninger for noen av tidens største urbane utfordringer. Louise Fiil Hansen er ansvarlig for studioets arbeid med byromsintegrert sikring og har gjennom de siste fem årene ledet arbeid med å skape nye, trygge byrom i blant annet gjenoppbygningen av det nye Regjeringskvartalet. Studioet står videre bag flere terrorsikringsprosjekter i blant annet Oslo, København og Haag.